

דורשות הוראה

לאחר שהרבנות הראשית סירבה לאשר להן להיבחן בבחינות ההסמכה לרבנות, מספר רבניות בהלכה עתרו לבג"ץ. בריאיון עם שלושה מהן מסבירות כיצד העתירה תועיל לנשים צעירות המבקשות ללמוד תורה

אלישיב רייכנר | צילום: אריק סולטן

בחול המועד פסח הכין אסף, בן זוגה של הרבנית אביטל אנגלברג, מצה מטוגנת ("מצה בריי"). את המצה הוא טיגן בטעות במחבת בשרית יחד עם בצל שחתך בסכין בשרית ועלה מיד לדיון הלכתי בקבוצת גורלה של המחבת עלה מיד לדיון הלכתי בקבוצת הוואטסאפ של אביטל וחברותיה, נשות ההלכה הלומדות בתוכנית ההלכה של מדרשת עין הנצי"ב וישיבת מעלה גלבוץ. אם תרצו, הסיטואציה הזאת מספרת בתמצית את מהפכת לימוד התורה לנשים. הגבר מבשל ונתקל בשאלה הלכתית. האישה דנה בשאלה ההלכתית עם חברותיה לבית המדרש.

לפני כחודש הופיעו שמויתן של רוב הנשים הללו בעתירה שהוגשה לבית המשפט העליון נגד מועצת הרבנות הראשית לישראל ולמשרד לשירותי הרת. בעתירה, שהוגשה על ידי ארגון עתים, מרכז רקמן לקידום מעמד האישה באוניברסיטת בר-אילן וארגון קולך, תבעו הנשים לאפשר להן לגשת למבחני ההלכה הרשמיים של הרבנות, כפי שמתאפשר לגברים. הנשים, שלומדות ההלכה כבר מספר שנים, פנו כבר לפני שנה לרבנות בבקשה להירשם לבחינות בהלכות נידה, אך הרשמתן נפסלה בגלל היותן נשים. כעת הן עתרו לבג"ץ. בעתירה נטען בין השאר שהפסלה מפלה לרעה את ציבור הנשים בישראל ופוגעת פגיעה מהירה בכוונת היסוד שלהן, בכבודן, בעקרון השוויון, בחופש העיסוק ובפרטות היחודית והרמוקרטית של המדינה.

ימים ספורים אחרי הגשת העתירה נפגשתי עם שלושה מהעותרות. הרבנית שלומית פלינט (45), אם לחמישה מירוחם, מלמדת כבר שנים רבות גמרא והלכה במדרשת אני"ת באר בירוחם. בעבר היא למדה במדרשת לינדנבאום, במכון התלמודי מת"ן ובבית מדרשה, ובארבע השנים האחרונות היא נוסעת מדי שבוע במשך שלושה חודשים לבית המדרש של ישיבת מעלה גלבוץ כדי להשתתף עם בתוכנית ההלכה לנשים. לפני שלושה חודשים, לאחר שסיימה להיבחן בעל פה ובכתב על ידי מספר רבנים בכל המבחנים המקבילים למבחני הסמיכה,

היא הוסמכה, יחד עם הרבנית רחל קין, ראש בית המדרש בעין הנצי"ב, למורת הלה. על תעודת הסמיכה שלה כתומים הרב בני הולצמן, רב היישוב מעלה גלבוץ; הרב דוד ביגמן, מראשי ישיבת מעלה גלבוץ; והרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי שלימדה אותה הלכות שבת בבית מדרשה. הרבנית אביטל אנגלברג (36), אם לשלוש בנות, מתגוררת בעין הנצי"ב ומלמדת במדרשה המקומית. בעבר למדה שלוש שנים במכון למנהיגות הלכתית במדרשת לינדנבאום. בהמשך למדה בישיבת מרת"ל בניו יורק ולפני ארבע שנים הוסמכה שם לרבנות אורתודוקסית. לפני שלוש שנים הצטרפה לתוכנית ההלכה במעלה גלבוץ. הרבנית שלומית פיאננטה (38), אם לארבעה המתגוררת במצפה טוטה, מלמדת במדרשת עין הנצי"ב ובתיכון פלך בירוחם יעקב. בעבר היא למדה במדרשות מגור עזו ולינדנבאום ולאחר שנים בתחום העבודה הסוציאלית התורה חזרה ללימוד תורה והצטרפה לתוכנית ההלכה במעלה גלבוץ.

דאגה לדורות הבאים

ארבע מתוך שש הנשים העותרות כבר סיימו את לימודי ההלכה ונבחנו בהצלחה שלא במסגרת הרבנות הראשית. את המאבק שלהן הן עושות בעיקר כשביד הרור הבא. "ברמה האישית אני לא צריכה את הסמיכה של הרבנות", מבהירה פלינט. "את הסמיכה הכי גדולה אני מקבלת מתלמידות הרבות ששאלות אותי שאלות הלכתיות. הן אלו שעשו אותי לרבנית והן גם הסיבה שבגללה התחלתי ללמוד. כמי שמלמדת הלכה תלמידות הפנו אליי שאלות, ובשלב מסוים לא ידעתי לענות ורציתי ללמוד. הרגשתי שמערכת הכלים שלי חסומה, שאני לא יודעת לפתוח 'בית יוסף' ולסמן בו טפל ועיקר. זה מה שגורם לי לנסוע לצפון ארבע שנים כדי ללמוד

לדעת לענות.

"העתירה לא נועדה שיסמיכו אותי לרבנות אלא כדי לעודד נשים אחרות ללכת ללמוד. אם המדינה תכיר בלימודים שלהן, הן יוכלו לקבל את המעטפת שמקבלת כל סטודנטית בעולם האקדמי. זה יעזור לכל בחורה שמתלבטת בין תוכנית מדרשה בבר-אילן לתוכנית ההלכה. אם גם בתוכנית ההלכה יכירו לה כגומל השתלמות, יעניקו לה תנאים שווים וישלמו לה על מעון לילי, יהיו יותר נשים שיצטרפו לעולם התורה הצומח כבר בגיל צעיר ויפארו אותו, וזו תהיה פריצת דרך משמעותית".

פיאננטה: "העתירה היא בשביל התורה, בשביל ציבור שומרי התורה, ובשביל ציבור הנשים. אני שייכת לכל אחד מאלה אבל אני לא העיקר. היא טובה לתורה כי טוב לתורה שילמדו אותה יותר. עולם ההלכה עומד מול אתגרים עצומים ולהתמודדות הזאת צריכים להביא את כל הכוחות האפשריים. העתירה טובה לנשים כי כבר אין אפשרות להגיד חינם לאישה דתייה 'את זה את יכולה ללמוד' ואת זה את לא יכולה. השטח יהליט כסף אם יהיו רבניות בתפקידים שווים ערך לתפקידים של גברים אבל בינתיים אישה צריכה לדעת שהכול פתוח בפניה ולבנות, העתירה טובה גם לשומרי התורה כי יש שאלות שצריכים לענות עליהן. העובדה שהגענו בגיל מאוחר יחסית ללימודי ההלכה, כל אחת ברכה, היא גם תרומה לתורה כי אחרי שעברנו לידות וגידול ילדים הסתכלות שלנו היא שונה ויש לכך תרומה משמעותית".

המתנגדים לעתירה שלכן יגידו שגם אם אתן לא מבקשות לשאת בתפקיד רבני אלא רק לגשת לבחינות, זה 'מדרון חלקלק' שהצדק הבא שלו יהיה וריישה למנות נשים לתפקיד רבני. פלינט: "העתירה לא מבקשת תפקידים אלא הכרה

אישה צריכה לדעת שהכול פתוח בפניה. הרבניות (מימין לשמאל) אביטל אנגלברג, שלומית פיאננטה ושלומית פלינט

יורק ושם כבר יש נשים שמתגוננות כרונות יחד עם רבנים ומקבלות שאלות הלכתיות רבות. אני התחלתי את המסלול בגלל שיתוקה אחי. התפתחות ההלכה בהתחלה חשבה שלימודי ההלכה ביישם אבל אז נסחפתי לתוכם. אני לא מרגישה שלימוד התורה אצל נשים שונה מהותית ממתפתחות ההלכה. הלכה זו תורה שפוגשת מציאות ואותו רב קורה בתחום הלימוד הנשי. אנחנו רק ענף אחד מענפים גדולים של השתלשלות ההלכה. אני מאמינה שכמו שהחסידות תרמה לעולם התורה וכמו שהרמב"ם תרם, כך גם הנשים מעניקות שפה נוספת בתוך השפה ההלכתית."

הלכה נשית

אימה אתן מרגישות את תרומתן כנשים לעולם הפסיקה?

פיאמנטה: יש תחומים שבהם ההלכות נוגעות במיוחד לנשים כמו נידה וקידושין. כשלמדנו הלכות נידה, רק אחרי שנה של התעמקות בחומר הצלחתי לנסח בצורה מרוקנת את השאלות שלי על הנקודות הלא נוחות שיש בהן פער או קושי בשטח. כשהשאלות קיימות, אפשר להתחיל לענות עליהן. עולם שבו רק גברים לומדים ומעבירים ונשים לא נמצאות בו הוא עולם שבו השאלות נשאלות באופן שונה. צריכים את הנשים שם קודם כול כדי לדייק את השאלות."

אנגלברג: "אני את הנקודה האת בלימוד שלנו עם הרב בני הלצמן. העניין קשים ואתגרים שגם הוא כרב יישבו ותיק, לא נתקל בהם. אחת הרוגמאות לוויית השונה הייתה בעניין ההיגומה של הכלה. כשלמדנו על הרגע שבו החתן מכסה את הכלה בחיגומה, לנו הנשים היה ברור שזה צעד פטריארכלי, ולרב בני לא."

מביא איתו להלכה את מה שדוא, ובהקשר הזה יש גם מטען שונה בין גברים לנשים. יש לי אמון בהלכה שהיא תתרגם ממל מיר שיבוא ללמוד אותה ולרונ בה, ולכן צריכים שמם שיותר ילמדו אותה."

אנגלברג: "הייתה תקופה שלמדתי דף יומי במקביל לשני אחיי שלימדו בישיבת מעלה גלבוץ. יום אחר אחרי לימוד של דף במסכת יבמות התקשרתי לאחי בזעזוע מוחלט ממשוה שהיה כתוב שם, אבל הוא לא הבין ממא אני נסערת. הוא אמר למה את נכנסת לפרטים, אז אמרתי לו שאני חונכה שהתורה היא תורת חיים ואני לא יכולה להתעלם ממה שכתוב שם. לקח לו כמה חודשים כדי להבין ממה נסערת. אני לוקחת אישית את הגמרא וזה משפיע על הדגש שלי וממילא גם על הפסיקה. זו ארייה רעננה ושונה מהסתכלות של אחרים." פיאמנטה: "יש גם גברים ששוקחים את הגמרא באופן אישי. את פשוט מביאה את אביטל להלכה."

כניסה לחופה

התלמידות שלכן התחילו לחשוב על אפשרות שאתן אלו שתחתנו אותן?

פיאמנטה: "אני אומרת לתלמידות שכל אחד יכול לחתן אותן, אמנם עוד לא עשיתי את זה ואני לא יודעת אם מושך אחי לעשות את זה, אבל אם אין בעיה הלכתית או למה לא? אני לא מנסה לכתוב ספר תורה חדש אבל אם נאסור את המותר נגיע למצב שנפסיד הרבה אנשים טובים. הסכנה של 'המדרון החלקלק' היא גם בכיוון הזה. אם נחסום את לימוד התורה לנשים או לכל קבוצה אחת המחיר הוא שיהיו אנשים שיפרשו בעולם התורה. אני רוצה שכמה שיותר אנשים יבחרו להיות חלק מעולם התורה, ואם מה שיגרם לנשים להישאר הוא שאישה תחתן אותם, אז אותן אותם בשמחה."

אנגלברג: אני כבר מחתנת במסגרת מיום חופות של ארגון 'השגחה פרטית' של הרב אהרון ליבוביץ (ארגון אורתודוקסי הפועל בתחום שירותי הדת מוחין לרבנות הראשית). בנושא הזה צריכים להיות מודעים להבדל בין פוליטיקה להלכה. מבחינה פוליטית בישראל נשים אורתודוקסיות לא יכולות לחתן מלוות שמבחינה הלכתית לרוב הדעות זוג שאישה מחתנת הוא נשוי, אם היא עושה את זה כמו שצריך. גם העתירה שלנו בנושא המחנות אונתה שיש פה שמק פוליטי זה לא דיון הלכתי."

בינתיים, הרבנות נשאלות לא מעט שאלות הלכתיות. פליגט מרווחת על מספר שאלות הלכתיות שבנוע, ועל מספר שאלות מרי יום בתקופה שלפני פסח. "שאלות מגיעות מתלמידות ומהמשפחות שלהן, מאחים שלי וגם ממשפחים בירוחם. שאלו אחי שאלות גם קודם למסכתה שקיבלתי, אבל המסכתה העניקה חתמת תחושה לאנשים שזה רציני. אנשים ניגשו אליי ברוב ואמרו שהם מאוד התרגשו ושוה שימח אותם. גם הסיפור של המסכתה שלי הוא לא רק שלי. יש הרבה אנשים בצנינות הדתית שמחכים לנשים לומר תורה ולמציאות שזה יהיה רגיל ושלא נתפסל ונעשה מזה עניין."

אנגלברג: "מיד כשהתחלתי ללמוד אחים שלי התחילו להפנות אליי שאלות. הם אמרו – אם לא נשאל אותך, את לא תדעי. גם היום אני מרגישה שאני לא יודעת המון שצריך ללמוד עוד ועוד." פיאמנטה: "כשראגון 'בית הלל' הקים את ש"ת 'משיבת נפש' שבו רבניות עונות לשאלות, הם הופתעו לגלות מכות עצומה של שאלות שהגיעו מאנשים מסורתיים. ההכתובות למענה תמיד קיימות אבל מסתבר ששיש רמות נגישה או השאלה נגישה ועולה. כשיש מגוון של רמות שמציעות מענה הלכתי, יהיה גם מגוון של שואלים, והגיון זהו הוא ברכה בפני עצמו." ●

”ההכרה בלימוד הנשי תאפשר לעוד נשים לצמוח בעולם התורה אבל ייקח עוד הרבה זמן עד שקהילה תרגיש ביטחון לקחת נשים עם כיסוי ראש במקום גבר עם כיפה

מה לגבי תחומים הלכתיים שלא קשורים לעולמות נשיות?

פיאמנטה: "בעקבות שיחה שהייתה לי בעבר עם אשת ההלכה מלכה פיוטרקובסקי שהתני לי זה שאני תמיד מרגישה שיש לנו – הנשים – מרחיב מיוחדת לתת תשובה. אנחנו לא יכולות להסתפק בככה זה ההלכה. לא מצריכים להתפתח, אבל ההלכה מספיק יצירתית ויש בה מספיק כלים למצוא פתרונות לאדם לקיים אותה ולחיות חיים טובים, גם אם לא קלים. בחווייה שלי, העניין הוא אצל נשים מאוד חזק. זה בא לידי ביטוי במקרי קיצון כמו אישה הולת סרטן שלא יכולה לטבול. התחושה שלי היא שההלכה לא יכולה לעמוד מנגד ושחייבים למצוא פתרון ליקרה כזה. זה נתון לי דחיפה לשבת ולמצוא את הפתרון יחד עם עוד אנשים." אנגלברג: "גם בהלכות עירובין יש מרכיב נשי. התגוררתי תקופה מסוימת בניו יורק באזור בלי עירוב. המחשבה האוטומטית שבשבת האשה נשארת עם הילדים בבית יוצרת דחיפה לנשים, יותר מאשר לגברים, למצוא פתרון לסוגיית העירוב. אני לא רואה את עצמי לא יוצאת מזהבית בשבתות." פיאמנטה: "קצת קשה לנו להפריד בין היותנו נשים לבין הגיל שלנו והמסלול שעברנו בחיים אבל אני מרגישה שכאשר לומדת הלכה אני נמצאת במקום אחר מהמקום של המולדניק שלומד הלכה. כל אדם

שאתפטר לנשים נוספת ללמוד תורה. אם תהיה קהילה שתבוא ותגיד לאישה בואי ותהיי הרבנית שלנו, זה עניין שלה ואני לא רואה בזה בעיה. צריכים לכוון שהציבור מצד אחד מעורר ונתון מקום ללימוד של נשים ומצד שני גם שם גבולות, כי עדיין קשה להכיל את המורכבות של רבנית. זה תהליך איטי שבא מלמטה ומהשטח. ההכרה בלימוד הנשי תאפשר לעוד נשים לצמוח בעולם התורה. אני לא רואה שהיא תגרום לקהילה הרוח ולהסמך אישה. ייקח עוד הרבה זמן עד שקהילה תרגיש ביטחון לקחת נשים עם כיסוי ראש במקום גבר עם כיפה." פיאמנטה: "לעולם התורה יש את הדינמיקה שלו לפתור את הבעיות. בעבר היו ריונים גם על טוענות רבניות והכריעו שיש לכך מקום אם הציבור מקבל על עצמו. בג"ץ בכל מקרה הוא לא זה שיגיד להלכה מה לקבוע. מי שמתנת לעתידה מחשש למדרון החלקלק בעצם נתן כוח לבג"ץ לקבוע, אבל הוא לא באמת קובע."

פליגט: "לאלו שאומרים שהעתירה הוא קנטרינטי אני עונה שלימוד התורה שלנו מגיע ממקום של כנות. אנחנו רוצות להתקרב לקב"ה ולעבור את זה. כאנשים מודעים איתנו ורואים שהרצון שלנו, הם, הם מתחברים אליו."

לאן ממושיבים מכאן? מה החזון שלכן בתחום לימוד התורה הנשי?

פליגט: "הייתי רוצה שנשים ילמדו תורה בכל תחום, בכל מקום ובכל היקף שהן יבחרו, ושוה יהיה מקובל שאישה לומדת כמו בחר שנשאר בישיבה עד שיעור 'ח' כדי לסיים את כל בחינות הרבנות. שאנשים לא יחוו התרגשות היסטורית שכאשר תקבל סמיכה לרבנות." אנגלברג: "הייתי רוצה שכינסו גם נשים לקדן 'אחד לאחד' שתומכת בלומיד תורה. אני קיבלתי סמיכה בניו